

-ατος, 'buf, alè, respiració', derivat de πνέω 'jo bufo', 'respiro'. □ 1.ª doc.: 1916, Noller.

DERIV.: *Pneumàtic* [Belvitges]. *Pneumònia* [*n*-, *DORt.*], de πνευμονία id., derivat de πνεύμων 'pulmó'; *pneumònic* [*DORt.*]. *Apnea*, de ἀπνοια id., altre derivat de πνέω; *dispnea*, de δύσπνοια.

CRP. en *pneumat(o)*: *pneumatologia*, *pneumatòfor*, *pneumatòmetre*. I en *pneumo-*, de πνεύμων 'pulmó': *pneumogàstria*. *Pneumotòrax*.

Poa [Lab. 1840], V. POA (DCEC/DECH) *Poa-gra*, -gre, *poagrós*, V. *peu Poal*, *poalanca*, *poalat*, *poalejar*, *poaler*, *poalet*, V. *pou Poalles*, V. *esposalles* (ESPOS) *Poar*, *poater*, *poató*, V. *pou Pobellar* (*AlcM*) i *Povellar* (*DAG*) semblen ser males grafies per *Pobellà* POPILIANUM *Pobil*, V. *pubilla Pòbil* o *pobil*, V. *pavil*

POBLE, del ll. POPULUS 'poble, conjunt dels ciutadans'. □ 1.ª doc.: *Homilies*.

«Dues ciutatx --- Tirus --- e l'altra, que om apela Sidon, significa lo *poble*, qui ans del aveniment de J. Crist menava lo Diable a mort»; «Sancta Església no cese de pregar per son *poble* e que vinga a salvament, zo és a la fe de Crist», f° 7v8, 8r5; «negú clerge que si metex no pod salvar com pod salvar son *pobble*?», doc. de 1250 de l'Alt Cardener (PPujol, *DocVgUrg*, 15,36).

En l'època arcaica tingué bastant d'extensió l'ús de la variant *pòbol*. Llull les emprà totes dues: «molt pus semblant cosa és que'l *pòbol* deya loar rey de justícia --- que rey lohar falchó de son volar», però també *poble*, *Merav*. iv, 83, 78. «Costa la via eren 7 demonis qui aucisien los hòmens qui-n passaven; los quals, per nacement del apòstol, en semblansa de cans davant tot lo *pòbol* vengren»; «l'a<n>yel no tocat offir --- lo qual, pus que per tot lo *pòbol* serà menjat. El viu e entir està»; «N'Aristó, bisbe de les ídoles, escomoc gran paleya entre-l *pòbol*, axí que --- s'aparelaven de la batala», *VidesR*, 6v1, 7v1, 24r2. La coexistència d'aquestes dues formes era bastant freqüent: «hultra Mar Roça, la hon lo *pobla* d'Iraell abità axí gran tems: car els veseran sí apertament qè l *pòbol* avia talent de béure, --- e Moisés vènc an una rocha --- e donà-y d'una vèrga, e mantinent exí aygue de la rocha --- e hisqué-n tanta que a tot lo *pobla* abastà», Reixac (*Questa*, 51,22, 25).

La variant *poble* és ja freqüent en les obres de Ramon Llull: «Lo juheu dix: ---Provat e demostrat havem com lo *poble* dels juheus han vera lig e són en via de veritat», *Gentil*, p. 126; i es va generalitzant en els escriptors posteriors, car és la d'Eiximenis, *AntCanals* (*DAG*.), JoMartorell (*AlcM*) etc.

Algun rastre sembla quedar d'aquesta vacil·lació de formes; almenys n'hi ha en el P. Val.: a Quart de les Valls hi ha la *Plaça del Popul*, a Nules diuen *pòvle* amb labiodental (1961), i si haguéssim de fer cas de la freqüència amb què en pobles valencians de l'Horta se sent el castellanisme *pueblo* (com a Alfara del Patriarca), potser hauria de ser en el sentit que la vacil·

lació entre variants donà peu a la introducció del castellà, en qualitat de «tercer en discòrdia».

Quant a *poble* en el sentit del fr. *village*, el fet de manca testimonis medievals d'aquesta acc. en els nostres diccs., i el de ser una acc. estranya a l'it., el fr. i la llengua d'oc (antiga i mod.: res d'això en *TdF*), ha pogut donar la impressió de cosa imitada del castellà: *AlcM* no en dóna cita fins al pseudo-Boades, c. 1673. Però encara que hagué de ser antigament d'ús limitat, se n'hi troben alguns casos des d'antic: «ecclesiae et populo de Polestres» any 1172, ross. (Col·le. Moreau vol. LXXVII, cita extensa a l'*OnomCat.*, s. v. *Bompàs*); «e créxer los castels e pobles de diverses parts» a. 1360 (*InvLC*, Coll. 1); «població, *poble* o vila: oppidum», *DT'o*. 1647.

La distinció entre *poble* i *vila* o *ciutat* no sempre es féu en els termes en què ho fem ara: una carta de 1660 adreçada als jurats de Girona, diu «aqueix *poble*» referint-se a aqueixa ciutat (*RLR* LXV, 94); en el P. Val. està encara amb la concurrència de *lloc*, més petit en general, mentre que a la Marina, en el S. XVI, tots dos termes es podien aplicar (amb matís diferent sens dubte) a una mateixa població: «és estat --- en lo dit e present *lloc*, y ha vist que és prou gran *poble*» en un doc. de Benissa de c. 1578 (que llegeixo allí, 1963). Altrament en aquesta acc. tampoc no és freqüent en el castellà antic, si bé ja es troba en l'Arx. de Hita, i és comuna també amb el port. i gal·lec moderns; a l'Am. del Sud es pot aplicar també a un llogaret o una ciutat (Arg., Xile, Urug. i Bolívia, també Veneçuela). En realitat no ve directament de POPULUS sinó com a postverbal de *poblar*, tal com ho és *pobla* f., cast. *puebla*, port. *póvoa*. Sobre la forma com es creà aquesta acc. del mot, veg. *DECH* iv, 673b6-16. I en definitiva no hi ha raó per a aquella sospita.

DERIV.: Aquest fou ja antic en català: «Lo rey d'Aragó, era levòs a una sua *pobla* que és en Empordà, que ha nom Figueres», «l'infant En Pere avia fetu novament una *pobla*, a l'entrant del condat d'Ampúries, qui à nom Figueres», Desclot (§§ 139, 69, *Ncl*. iv, 130.14; III, 22.21); i no en manca algun testimoni en gascó antic: «La *poble* aperade de Jasses» any 1439, avui château, terme de *La Bastide-de-Villefranche* (Raymond, *Di. Top. BPy.*).

No cal dir que no es pot pendre seriosament l'ocurrència de Meyer-Lübke, que els topònims *La Pobla* derivin llur nom del del pollance, PŌPULUS (*Das Katalanische*, 43), de la qual diu Moll, amb el seu acostumat i còmic eufemisme, que «no acaba de ser convincent»; la *o* tancada de *La Pobla* s'explica naturalment com a postverbal de *poblar*, que en el present sona *pobla* amb l'acostumat descarrilament analògic: així es pronuncia el verb en el Princ., en el P. Val. (*pòblen* MGadea, *T. del Xè* I, 403) etc.; compareu l'ast. *Pola* (*Pola de Allande, de Tineo, de Somiedo* etc.), amb *o* i pèrdua de la -b- (a la manera de *parlar* FABULARI) que és ja bona prova de la gran antiguitat d'aquest derivat pan-hispànic. Altrament el fenomen es repeteix en el P. Val. en el diminutiu *poblutxet* 'llogaret molt petit', potser d'avior moss., que sento pronunciar *pobluchèt*